

eft hij reeds

n het vervolg:
welke boeken
even werd me
nredig aan de

psloven in het
g jaren dezer
genomen werd
dernen streek-

Stille Strijder
achtergrond en
begin van het
md, terwijl het
grooten oorlog,
er evenwel een
in de eerste
arsonne dikwijls
rpstafereeltjes,
wam te zitten,
en groote mate
gaat hier zelfs
grooten afstand
et zien. Hadden
dialect gesprol
ling amper zijn
et in zooverre
— het Gooi —
eigenschappen
ren. Karakters
het platte land,
grond waarop
rdeel levert dit
t zoo overdadig
en aanhaalt als

stelling, streek-
en op dit boek
men meer dan
uitwerking van
rogen uit, want
nst en wil het
ig gemotiveerde
nake. De hoofd-
e nog van het
aard bij enkele
dit kan men
is zoo gewild
bekeering in het
ligt de hoofd-
wusteloos. Maar
geeft, doen ons
an, die in zijn
elks niet durfde
de kenmerken
t, maar die toch
van God wist
nt niet het ge-
wil blijkbaar
zijn, maar zou-
len tamelijk dik-
n vader vooral
toch zijn knappe
en op een chris-
t, weten wat de
zoon als onder-
t. Ook kunnen
erlijke „handig-
hun zoon maar
zorgen, er zich
hem een plaats
sche” standpunt

morazin en Bel-
eze dankzegging
uit Luc. 10: 21
elling, lastgeving
ld. En dan volgt
ze Israëlietische
leert Lucas den
onden mede
en onderwerpt
Zij hadden in
geloovig aan te
er kunnen doen
n de Heere uit-
En dan schrijft
ugde Zich Jezus
dank U, Vader,
dat Gij deze
zen en verstan-
ns geopenbaard
het welbehagen

in die ure, een
en ekeinooi too-
van Mattheüs
zien het schrik-
vyge Israël zich
voorrecht van
m, wet en offer-
lsopenbaring in
e in dezen meest
den en wat haat
had Hij nu ook
dankbaar terug-
eventig uitgezo-
uit Hem hunn

verdedigde tegenover het „gereformeerde” van het hervormde schoolbestuur. De lezer moet hier, door de beknoptheid van den schrijver, zelf maar zien te weten te komen of de jonge onderwijzer hier niet de dupe is van zijn onbekendheid met de leer.

Het boek geeft uitvoerig het levensverhaal van een eenvoudigen arbeider, die door hard werken zich opwerkt tot gemeentewerkman en wiens eenige wensch het is dat zijn zoon hooger op zal komen, onderwijzer zal worden. En deze wensch ziet hij langzaam aan in vervulling gaan, ondanks de afkeuring der menschen, hier geper-sonificeerd in den opzichter, die het niet kan zet-ten, dat de zoon van zijn ondergeschikte het zoo ver zal brengen. De botsing tusschen den nederigen hoogmoed van den vader en de wangunst der anderen breekt los in de ongetemperde scheld-partij waartoe de vader zich laat verleiden als de opzichter niet eerbiedig genoeg het bericht van het slagen opneemt. Hoe voorireffelijk ook het groeiend zelfbewustzijn van Barend geteekend wordt, verdoken onder een schijnbare onverschil-ligheid, de uitbarsting komt mij te geforceerd voor bij een zoo kalm man als Barend is.

Voor al Barend en zijn vrouw Beertje, worden ten voeten uit geteekend. Volkomen heeft de schrijver zich ingeleefd in de karakters van deze werkmenschen. De opkomende vraag of een zoo onbewogen leven van doodgewone menschen wel voldoende is, om de aandacht van de lezers ge-spannen te houden, wijkt geheel terug door de wijze van beschrijving. Dank zij vooral de heer-lijke gave van den humor, die de schrijver bezit, krijgt dit eenvoudig leventje een kleur en glans die weldadig aandoen. Juist doordat Van Bokhorst zich in dit boek uitsluitend bepaald heeft tot zijn hoofdpersonen, leeren we hen volkomen kennen en krijgt hun leventje van allen dag betekenis. De krimpde afstand tusschen het eenvoudige arbeidersgezin en het deftige huishouden van den hoofdonderwijzer, wordt prachtig geteekend, al wordt het slaan van de brug over de kloof, het huwelijk van den arbeiderszoon met de mees-tersdochter, in het duister voltrokken. Dit is een gevolg van schrijvers taktiek hier, om alleen de hoofdpersonen te geven, waardoor vele anderen meer aangeduid dan uitgebeeld worden. Maar daardoor vervalt tevens de schrijver maar zelden in de fout van vroeger, dat hij dorpsstafereeltjes geeft, die letterlijk niets met het verhaal te maken hebben.

Een bezwaar heb ik echter nog tegen de op-vatting van den schrijver. Daar er weinig gebeurt in het leven van deze menschen, laat hij vooral hun innerlijk leven zien. Deze menschen denken als het ware hardop, en de schrijver gaat zich daar telkens inmengen. Geen oogenblik laat hij hen alleen, voortdurend wordt de lezer op iets eigenaardigs gewezen. Tenslotte denkt de schrijver met hen mee, in hun eigen taal, waardoor een eigenaardige vermenging plaats heeft van dialect en Nederlandsch in de taal van den schrijver. Zijn begeerte om de menschen heelemaal uit te beelden in al hun denken en zeggen verleidt er hem toe dingen neer te schrijven die tot de laag realistische beschrijvings-kunst behooren, waar-door de lezer onsmakelijkheden te slikken krijgt, die hem doen griezelen, zonder dat het beeld van de menschen daardoor scherper uitkomt. Be-perking is nog zeer wel mogelijk.

Op den stijl heeft deze drang om alles te zeg-gen en te laten zien natuurlijk invloed. De zinnen zijn vaak heel kort en volgen elkaar als slagen

kracht hadden, wat heil en zaligheid het geloof in Hem wrocht. En zoo spreekt Hij in dit dank-woord eenerzijds van heilsverberging, anderzijds van heilsopenbaring: verberging voor wijzen en verstandigen, openbaring aan kinderen.

God nam het heil niet weg. Hij veranderde de heilsopenbaring. Den vorm geschikt als voor wij-zen en verstandigen, volwassenen, nam Hij weg. Dien als voor kleine kinderen stelde Hij er voor in de plaats. Ceremoniën, offerdienst, zinnebeel-dige instellingen, waarbij redeneering vereischt is, en men aan het uitwendige kan blijven hangen, in stee van door te dringen tot den geestelijken zin en de eigenlijke bedoeling, verving Hij door de eenvoudige en klare prediking van Zijnen Christus en van het geloof in Hem. 's Menschen eigen werk ook in de toeëigening sloot Hij gansch uit. Hij doet nu weten, dat Hij alleen het alles doet, zoowel in de toepassing des heils als in de verwerving. Het komt enkel aan op gelooven, ootmoedig en van harte aannemen, zich geheel overgeven aan Gods genade in Christus, zooals een kindeke geheel bediend wordt en zich laat bedienen door zijne moeder, en niet zelf lepel, vork en mes ontvangt, en daarmede aan het werk gaat, om zich slechts te slaan, te wonden, vingers af te snijden, oogen uit te steken. Zoo was het bij Israël gegaan met zijn ceremonieele wetten en diensten. Het had er zijnen Messias mede uitge-worpen, en zichzelf te dieper in den afgrond gestort.

Daarom bestelde God de nieuwe bedeeeling, en deed Hij die intreden, de bedeeeling van de een-voudige maar duidelijke prediking van Zijn heil, van Zijnen Christus en Diens verlossingswerk,

op. Dit is geen moderne zakelijkheid, uitvloeisel van groote activiteit, van innerlijken drang om het levensgebeuren in korte grepen saam te vatten, waardoor alles wat niet beslist noodzakelijk is, wordt weggelaten, maar veelmeer van de haast om alles wat zich voordoet op te tekenen, waardoor rustige beschouwing geen plaats vindt.

Anderzijds echter is het de fout van een deugd, want ondanks dat leest men het boek met genoegen. Van Bokhorst toont zich weer de scherpe opmerker, die van een zeer eenvoudig gegeven een zuiver uitgewerkt levensverhaal weet te ma-ken. De eenvoudige menschen worden nooit klein-burgerlijk, omdat ze zich zelf blijven. De humor weet dit verhaal geheel van eentonigheid vrij te houden en heft de tragiek van deze levens op.

Ondanks de gebreken die het nog heeft, is dit boek mij beter bevallen dan de twee vorige, die lang niet slecht zijn, omdat hier menschen gelee-kend worden, die echt zijn.

G. r.

H. S.

OPVOEDING EN EEN ONDERWIJS

Klassiek of canoniek.

III.

Ook de veelgeliefde Augustinus lijkt mij voor het gymnasium ongeschikt als vervanging b.v. van Tacitus.

In zijn mooie inleiding op de „Bloemlezing uit Christelijke Latijnsche schrijvers” vermeldt Prof. Dr A. Sizoo, dat Augustinus een zekeren Faustus gering schatte, vanwege zijn gebrekkige kennis van de heidensche klassieken. „Later spreekt hij weliswaar meer en meer geringschattend over de werken der heidenen, maar citeert hen niettemin talloze malen”. En in de „Doctrina Christiana” vergelijkt hij deze werken met de gouden en zil-veren valen, die de Israëlieten uit Egypte mede-namen.

Prof. Sizoo wijst er ook op, dat de ontwikkelde Christenen van die dagen van de Grieksch-Ro-meinsche cultuur niet door den tijd gescheiden waren, maar er midden in stonden.

Dit feit nu, gevoegd bij de meerdere helderheid van het licht der Schrift in onzen tijd, moet ons reeds waarschuwen tegen een aanvaarden van een leiderschap dier Christenen inzake onze waarde-ring der antieke cultuur. Ook Augustinus is niet aan het synthese-gevaar ontkomen. En als men de verschillende perioden van zijn werkzaamheid vergelijkt, vertoont hij juist op dit punt een be-denkelijke weifeling. Een weifeling die zeer be-grijpelijk is, maar die de lectuur van dezen auteur onmogelijk maakt, zonder een scherpe belichting van het onschriftuurlijke element in de synthese. Juist dit element kan op het gymnasium niet worden belicht aan de hand van een schrijver, die zelf met de synthese niet klaar kwam. Daartoe zijn de heidensche schrijvers het aangewezen materiaal.

Wat immers is het motief voor de voorkeur voor de Christelijke schrijvers? Bij Rome een misken-nen van de eigenlijke waarde der heidensche, ge-paard met een overschatten van de Christen-auteurs. Deze miskenning beteekent een misken-nen van het cultureel vaderschap en meester-schap dier heidenen, een in den grond revolution-naire mijdingsgedachte, die de Christelijke weten-

van Zijne enkele en volle genade in Hem, niet enkel ter aanbrenging der verzoening en verlos-sing, maar ook ter toepassing en uitwerking. God wil zalig maken door de dwaasheid der pre-diking. Zoo zijn wij dan gezanten van Christus' wege. Wij bidden: laat u met God verzoenen. In dat heilsbestel, en in die wijziging van heilsopen-baring, was de Heere het geheel eens met den Vader, en daarvoor dankte Hij Hem, en daarin zag Hij Gods vaderlijke erbarming, bij Zijne alles te boven gaande hoogheid en grootheid.

Zoo werpt deze dankzegging des Heeren een heerlijk licht op de verandering van de Oude in de Nieuwe bedeeeling, van die der schaduwen in die der werkelijkheid of vervulling, en hare klare prediking, en over de noodzakelijkheid dier vervanging. En zij doet ons daarin zien de groote erbarming zoowel van God den Vader, als van Christus over ons zondaren en verlorenen, om eensdeels te behoeden voor erger zonde en oordeel, anderzijds metterdaad behouden te doen worden, en te zaligen.

Is het nu nog noodig, op eenig verband van dit woord met ons werk nu, en uwen arbeid straks, te wijzen?

Laat me dan slechts puntsgewijze, zonder na-dere uitwerking, nog op een en ander uwe aan-dacht vestigen.

Ge moet hier leeren, en straks in praktijk bren-gen, de loutere en volle genade Gods in Christus, niet alleen in de heilsverwerving, maar ook in de heilstoepassing, te prediken.

Ge moet nu leeren, en straks in uwe ambts-bediening beoefenen, om Gods Evangelie klaar en duidelijk te verkondigen, zoo, dat de zaak

schap met den ondergang bedreigt zoodra men er consequent in is.

2 De overschatting van de Christen-auteurs brengt ons tot het tweede punt: daarin ligt een principiële loslaten van artikel zeven van onze Geloofsbelijdenis; een gelijkstellen van mensche-lijke geschriften met de Heilige Schrift moet nood-wendig leiden tot 't loslaten van de belijdenis van de volkomenheid der Schrift: daarom ontmoeten we, waar de Christelijke klassieken als het red-middel worden aangeprezen, steeds het onschrif-tuurlijk synthese-standpunt, onschriftuurlijk niet alleen wegens de miskenning van het cultureel vaderschap der heidenen.

Ik sprak zooveen van een Roomsche beschou-wing. Want de meer humanistisch georiënteerde gedachte ontbreekt in dien kring niet.

Ik citeer een gedeelte uit een stukje, dat blijk-baar gericht is tegen een houding, als zooveen bij Rome gesignaleerd. In „Hermeneus”, Maandblad voor de antieke cultuur, 8e jrg., 1935, no. 3, blz. 50, schrijft Dr H. Höppener, leeraar aan het R. K. Gymnasium te Eindhoven, het volgende:

ANTON COOLEN TE ATHENE.
(Maasbode, 3 Oct.)

Anton Coolen is naar de Jordaan geweest en onderweg afgestapt in Athene. Daar heeft zijn Baedeker hem in den steek gelaten. Zoo komt het, dat hij in Athene het kerkje van Daphni be-zoekt, dat halfweg Eleusis ligt. De strijd van Athene en Poseidon om het Attische land wordt in Coolen's versie een strijd tusschen goden en menschen. Maar dat is niet erg. Wel erg is, dat hij de klare weloverwogen marmer-architectuur van de Akropolis aan zijn lezers serveert als zwijmelkunst, waaraan de arme heidenen zich den traditioneelen roes dronken om hun ellende te vergeten.

Zwijmelen — en dat over het Parthenon. Soo-phrosynè in marmer. Je moet maar lef hebben.

Het belangrijke van dit stukje is m.i. niet, dat hier een slordig scribe op de vingers getikt wordt door een deskundige. Ook Dr Höppener vindt de onjuistheden van Anton Coolen niet erg. Maar wel, dat hij de Akropolis „zwijmelkunst” heeft genoemd. En de sarkastische vermelding van „arme heidenen” en „traditioneelen roes” doen aannemen, dat Dr Höppener die heidenen heele-maal zoo arm niet vindt, en dat hij dien roes aan zijn laars lapt. Dit wetligt het vermoeden, dat hier een humanistisch angehaucht Katholiek aan het woord is. En ook zoo wordt het cultureel vaderschap en meesterschap der Hellenen niet erkend. Hier wordt, zij het niet geheel consequent, hun richting voortgezet. En dat is heel wat anders. Dat is, om op het voorbeeld uit Genesis 4 terug te komen, den zin van het zwaard niet zoeken in het verbond met Noach, maar in het lied van Lamech.

Het grootste gevaar dat onze Christelijke oud-heidswaardeering bedreigt is een, misschien zwake (maar dat maakt de zaak waarlijk niet beter), synthese van de Noachitische en de Lamechiti-sche gedachte.

In een boeiend en solide artikel verdedigt Dr K. Sprey in „Stemmen des Tijds”, jrg 1935, blz. 32—47, getiteld „Klassieke Vorming” een opvatting van het begrip klassiek, die ons inderdaad verder brengt. Daar dit artikel bedoelt te handelen over de klassieke vorming, en eerst naar aanleiding

niet verborgen blijft, noch slechts onduidelijk doorschijnt, achter allerlei duisterheid en sym-boliek en rhetoriek, maar helder en scherp voor de oogen gesteld, en in volle grootheid als op het hart gebonden wordt, zonder dat de aandacht afgeleid kan worden door allerlei uitwendigheid en wat gij er bij zoudt maken.

Ge moet leeren in alles bij het licht van Gods Woord zeer zeker ook Zijn oordeel, maar niet minder Zijne onferming op te merken en in het licht te stellen, ook bij wat eerst of enkel reden tot droefenis schijnt te geven.

Ge moet u in Gods werk en Woord verdiepen, en op den samenhang dier werken en van dat Woord acht geven, om zoo de volle heerlijkheid en genade Gods in het licht te stellen.

Ge moet uwen arbeid nu en steeds doen als voor Gods aangezicht. Dan zult ge ook, bij wat ge ervaart, hetzij droef, hetzij blijde, God mogen danken voor Zijne wijsheid en goedheid, omdat Hij het steeds alles wel maakt, al zien wij dat niet immer terstond.

Laat me eindigen met de bede, dat de Heere ons geve om nu en steeds onzen arbeid te doen naar Zijnen wil, in Zijne kracht, door Zijnen Geest, op die wijze, als onze Heiland ons daarin is voor-gegaan.

En schenke Hij ons om Christus wil Zijnen rijken zegen.

S. GREIJANUS.